

TARUPETTAI

KARULA RAHVUSPARGI INFOLEHT nr. 14

kevad 2003

Juba kümme?!

Karula rahvuspark asutati 8. detsembril 1993 Vabariigi Valitsuse otsusega nr. 387. Selle aja jooksul on kaitsealal kehtestatud ja rakendatud toimiv kaitsekord, loodud administratsioon, välja ehitatud kaitseala keskus, rakendatud maastikuhooldussüsteem, korrastatud maastikud, loodud õpperadade, puhkekohtade ja info-süsteem ning toetatud traditsioonilise elulaadi ja kultuuripärandi kaitset. Rahvuspark on muutunud tuntuks nii Eestis kui Euroopas ja arvestatavaks teguriks kohapealses elukorralduses.

Juubeliaasta tähistamine on juba alanud. Välja on kuulutatud fotokonkurss Karula rahvuspargi loodusest, konkursifotode hindamine toimub detsembris ja rahvuspargi sünnipäevaks pannakse keskuses üles näitus parematest piltidest. Ootame kõiki suuri ja väikesi fotohuvilisi üles leidma ja pildistama Karula looduse ja kultuuripärandi omapära, sest konkursil osalevad pildid hakkavad hiljem ilmestama ka Karula trükiseid. Näitus aga rändab järgmisel aastal ka Eestimaa teistesse paikadesse.

Mai keskel avatakse keskuse aidas näitus "Kümme aastat Karula rahvusparki" Karula Rahvuspargi 10 aasta töödest ja tähtsündmustest. Näitus on tagasi-vaateks rahvuspargi kujunemisele ja meie meeskonna töödele ja tegemistele. Samas anname ka ülevaate Karula Rahvuspargi poolt 10 aasta jooksul välja antud trükistest – nii mõnigi neist on juba kasutusest ja meelest läinud.

Oktoobris toimuvad matkapäevad erinevatele sihtrühmadele (õpilased, pedagoogid, loodusgiidid, koostööpartnerid, ajakirjanikud ja loodushuvilised), mille eesmärgiks on nii suurendada tuntuks kui süvendada mõistmist. Põhjalikumad kokkuvõtted kümne aasta tegemistest ja tänastest probleemidest on kavas teha 4.–5. detsembril konverentsil "Loodus ja inimene Karulas. Kümme aastat rahvusparki".

Seekord luubi all:

- ◆ *Karula rahvuspargi juubeliaasta algas fotokonkursi välja kuulutamisega*
- ◆ *Komisjon selgitas välja omanikud LIFE projekti raames ostetavatele loomadele*
- ◆ *Võetakse vastu taotlusi loodushoiutuste saamiseks*
- ◆ *Maastikuhoolduse konkurss välja kuulutatud*
- ◆ *Ülevaade möödunud ja käesoleva aasta tööde-tegemistele*
- ◆ *Kaika kandi külad hakkasid koostama ühist arengukava*

Komisjon vaatas läbi esitatud loomataotlused

20.03.2003 vaatas 4-liikmeline komisjon koosseisus Rene Freiberg, Henno Peegel, Elmo Kronberg ja Martin Saavo läbi 11 esitatud taotlust, kus sooviti saada kasutusõigust LIFE projekti raames osetavatele loomadele. Iga komisjoni liige andis iga taotluse kohta 3 hinnet: 1. millises piirkonnas hakatakse looma karjatama ja milline on selle piirkonna looduskaitse ja esteetiline väärtus, 2. millised on taotleja teadaolevad tingimused loomade pidamiseks ja milline on senine pidamiskogemus ja -kultuur, 3. hinnati taotleja enda investeerimisvõimalust loomakasvatuse ja karjakasvatamise jätkusuutlikkust.

Kõigi komisjoni liikmete hinnangulised punktid summeeriti ja punktisumma alusel koostati taotluste rahuldamise pingerida. Seejärel, arvestades antud eelarvete suurust otsustas komisjon hääلteenamusega milliste ja kui suure arvu loomade kasutusõiguse saamiseks taotleja taotlus rahuldada.

Suvised praktikumid

7.–11. juunil toimub Karula rahvusparkis järjekordne kahepaiksete rahvusvaheline seminar-laager. Seminar-laagri eesmärgiks on tutvustada kohalikele elanikele, ekspertidele, looduskaitse spetsialistidele, üliõpilastele ning kooliõpilastele kahepaiksete kaitsega seotud probleeme, samuti kahepaiksete kaitse korraldamise võtteid ja eesmärgi. Oluline on selgitada kohalikele elanikele nende osa kahepaiksete kaitse korraldamisel. Samuti on väga oluline rahvusvaheline koostöö ning teadmiste ja kogemuste vahetamine eri riikide ekspertide vahel.

2002.a. inventeeriti laagri jooksul üle saja Karula rahvusparkis ja selle ümbruses asuva väikeveekogu, mille käigus avastati mitmeid uusi mudakonna ja harivesiliku leiukohti. Seminar-laagri jooksul omandatud teadmiste ja teiste riikide ekspertide kogemuste põhjal alustati eelmisel aastal kahepaiksete kudemisveekogude taastamist Karula rahvusparkis. Mudakonna ja harivesiliku puhul on tegemist liikidega, kelle leiukohti on Eestis järele jäänud vaid paarkümmend. Üks vähestest kohtadest kus mudakonna leida võib on Karula rahvuspark, samalt alalt on varasematel andmetel leitud ka harivesiliku.

Loodame ka sel aastal elanike mõistvusele ja heatahtlikkusele, kui öösiti nende aiataguseid pidi luusitakse, lootuses kuulda mudakonna laulu, ja tiigiäärsetel patseeritakse, lootuses leida märke haruldaste liikide elutegevusest.

Suvel toimub Karula rahvusparkis Tartu Ülikooli bioloogiastudengitele mitu praktikumi: juunis ja juulis selgrootute praktikumid ning augustis mükoloogia praktikum. Selgrootute praktikumi käigus tutvutakse erinevate selgrootute uurimisme-

Komisjon otsustas anda loomade kasutusõiguse 7 taotlejale järgmiselt:

1. Viivi Visnapuu	3 lihatõugu mullikat
2. Toivo Hirse	1 lihatõugu jää ja 2 utte
3. Jüri Drenkhan	1 lihatõugu mullikas
4. Aime Valdek	1 lihatõugu jää
5. Ants Kuks	10 lammast
6. Silver Visnapuu	2 lihatõugu mullikat
7. Kristi Kalve	1 eesti tõugu hobune

Positiivse otsuse saanud taotlejatel on aega selle aasta oktoobri lõpuni otsida sobivad loomad ja sellest Karula Rahvusparki teatada. Peale seda ostab Rahvuspark loomad ja annab need taotlejale tähtajaliseks kasutamiseks. Kasutustähtaja lõppedes peab kasutaja Rahvusparkile tagasi andma samad loomad, sarnase turuväärtusega loomad või loomad välja ostma.

Rene Freiberg
projektijuht

tooditega ning õpitakse eristama erinevaid selgrootute rühmi. Pole midagi imestada, kui suures liblikapüüd-mistuhinas mõni tudeng Teiegi õuele satub. Mükoloogia praktikumi käigus õpitakse tundma ja üksteisest eristama erinevaid seeneliike. Praktikumi käigus kogutud materjali põhjal loodame täiendada Karula rahvusparkist leitud selgrootute ja seente nimestikke uute liikidega.

Juuni alguses on oodata Karula rahvusparki praktikumile kahte saksa tudengit, kes jäävad siia kaheks kuuks. Nende eesmärgiks on tutvuda looduskaitse korraldusega Karula rahvusparkis. Praktikumi jooksul tutvuvad nad Karula Rahvusparki töötajate tööde ja tegemistega ning aitavad neid nende töös.

Kaili Preismann
seire ja andmehõive spetsialist

Suur sirmik.

V. Liivi foto

Pöördumine Kaika kandi külade inimeste poole

Küünlakuu esimesel pühapäeval said Haabsaare raamatukogus kokku Kaika kandi külade (Haabsaare, Jõepera, Kaika, Mähkli, Ähijärve) inimesed, et koos otsustada: **kas Kaika kandi külade arengukava on vajalik ja kes oleks eestvõtjad?**

Kohale olid tulnud Kaika kandis tegutsevate organisatsioonide - Kaikamäe, Karula Hoiu Ühingu, Kaika Maanaiste Seltsi, Piirialade ja Ääremaade Toetuse Agentuuri, Metsamoori Perepargi, Karula Rahvuspargi esindajad, Kaika noored, Antsla vallavanem ning arenguspetsialist.

Rääkides siinsest kandist leidsid kõik, et meil on kaunis kodukoht ning ka väärtushinnangud sarnased, probleemidki suures osas ühed ja samad. Jõuti loogilise järelduseni - kui me tahame, et elu edasi edeneks, tuleks selle nimel ka koos veidi vaeva näha.

Lepiti kokku, et inimesed, kes tunnevad ennast kogukonna liikmetena, peaksid rohkem kokku saama. Kogukonna kokkusaamiste eesmärgiks lähema aasta jooksul on Kaika kandi külaarengukava koostamine.

Tänaseks on toimunud kolm koosolemist. Neist on osa võtnud külavanemad, talude inimesed ja ülalnimetatud organisatsioonide esindajad (lisandunud on RMK).

Kogukonna koosolekutest on oodatud osa võtma kõigi Kaika kandi külade elanikud.

Mis ajal koosolekud toimuvad, saab küsida Haab-

saare raamatukogust (pr. Evi – tel. 52 441).

Kes on kogukonna liige?

Kogukonna liige on inimene, kes elab Kaika kandis või on kandiga seotud esivanemate, sünnikoha, elukoha, talukoha kaudu ja sealjuures ennast ka kogukonna osaks loeb.

Mis on Kaika kandi külaarengukava?

Me kõik tahaksime, et meie kodukoht oleks parem ja elamisväärsem. Külaarengukava on küla praeguse olukorra, ühise tulevikunägemuse ja selle teostamiseks vajalike tegevuste kirjeldus. See on külainimeste kokkulepe edasiseks arenguks, tegutsemine ühise eesmärgi nimel.

Arengukava alusel on võimalik saada abiprogrammide toetust elukeskkonna parandamiseks. Arengukava peab olema toimiv, mitte ainult dokument. **Toimiv** saab olla **arengukava**, mis koostatakse terve kogukonna osalusel.

Praeguse olukorra kirjelduseks on vajalik läbi viia kõigi külainimeste arvamusküsitlus, mille olid nõus läbi viima praegused külavanemad või -esindajad.

Ilma teiepoolsete mõtete ja koostööta ei saa me koostada külaarengukava, mis ka tegelikult meile kõigile abiks oleks.

Kaika kandi inimene, oled kutsutud ja teretulnud oma mõtete ja arvamustega edasistele külakoosolekutele!

Kogukonna aktiiv

Niitude hooldamise toetused

Loodushoiutoetus on rahaline abi, mida antakse kaitsealadel asuvate poollooduslike koosluste hooldamiseks ja taastamiseks.

Tänavu on võimalik esitada taotlusi loodushoiutoetuste saamiseks hiljemalt **10. aprilliks** (taotluse vormid on saadaval Karula Rahvuspargi kontoris Ähijärvel, samuti Haabsaare raamatukogus). Taotlused vaadatakse läbi, hinnatakse ning tehakse prioriteeditablel. Seejärel alustatakse võimaluste piires lepingute sõlmimisega. Loodushoiutoetusteks eraldatud eelarve ülejäägi korral võetakse taotlusi vastu jooksvalt kuni juunini.

Poolloodusliku koosluse hooldamisel või taastamisel tuleb täita järgmisi nõudeid:

1. mitte kasutada kasvuregulaatoreid;
2. mitte künda ega külvata, mitte rajada kuiven-

dussüsteeme ega kasutada pestitsiide või väetisi;

3. aruniidu, lamminiidu (luha), soostunud niidu ja sooniidu hooldamisel tuleb niitmist alustada peale 01. juulit, niita keskelt-lahku või servast-serva meetodil, hein riisuda ja ära vedada;

4. niitude võsast puhastamisel tuleb raiutud võsa koristada, põletada või peenestada;

5. lamminiidu, soostunud või sooniidu kuni 1,5 m kõrgusest võsast puhastamisel võib raiutud võsa mitte koristada, peenestada või põletada, sel juhul on toetuse summa väiksem.

Küsimuste tekkimisel võtta ühendust tel. (078) 28 350; 051 67801.

Kõike head soovides

Henno Peegel

Karula RP loodushoiutoetuste korraldaja

Fotokonkurss "10 aastat Karula rahvusparki"

Karula Rahvuspark kuulutas välja fotokonkursi. Konkursi eesmärgiks on saada kauneid looduspilte, mis iseloomustaks ja tutvustaks Karula rahvuspargi loodust.

Konkursil osalemine toimub kahes vanusegrupis - lapsed kuni kuusteist aastat ning täiskasvanud.

Pilte saab esitada kuni 30.10.2003.

Parematele on välja pandud preemiad kuni 5000 krooni.

Konkursi tingimustega saab lähemalt tutvuda meie kodulehel või helistades tel.078 28350

Konkursi läbiviimist toetavad:

- SA Keskkonnainvesteeringute Keskus
- Nakatu turismitalu, tel. (076)70 300
- Metsamoori Perepark (www.kaikakant.ee)

Kaidi Mändla

projektijuht, tel 053 974 914

Mis on kavas Karula Rahvuspargis aastal 2003

Karula Rahvuspargi käesoleva aasta tööeesmärki-deks on järgmised märksõnad:

10.aastapäeva juubeliürituste korraldamine, aktiivne mainekujundus; kaitse-eeskirja uue versiooni eelnõu lõpetamine; liigikaitse; maastike hooldamises raskuskeskme üleviimine taastamiselt hooldamisele; kultuuripärandi kaitse hüppeline parandamine. Sellest tulenevalt on tööülesanded valdkonniti temaatilised.

Loodusõppe ja külastustegevuse suunal jätkub loodushariduslike, traditsioone säilitavate ning piirkonna mainet kujundavate ürituste ning koolituste läbiviimine (ürituste kava leiab lehe tagaküljelt) ja trükiste väljaandmine riigieelarveväliste projektitaotluste tulemusena. Käesoleva aasta suuremaks ettevõtmiseks on projekt "10 aastat Karula Rahvusparki", sellest on pikemalt kirjutatud esilehel.

Maastikuhoolduse prioriteediks on töötada välja toimiv mehhanism niitude ja rohumaade hooldamiseks, sidudes loodushoiutoetused, Life projekti karjatamise, võsalõikuse ja niitmise toetused, KIK-ist tulevad vahendid ja muud vahendid.

Jätkatakse 2001.a. alguse saanud maastike hooldamise konkursi läbiviimisega Korraldatakse rohumaade niitmisi ja võsalõikusi. Jõepera ja Rebasemõisa külas on plaanitud kokku korjata vanad okas-straat-aiad. Korraldatakse ja hooldatakse käidavamaid kohti ja muid turismiobjekte ning rajatisi. Peräjärve ja Tornimäe õpperadadele paigaldatakse uued infopostid. Lõpuni on plaanis välja ehitada Ähijärve lasterada. Ka on Karulas veel mitmeid kolhoosiajast jäänud karjääre ja kruusvõtukohti, mis silma riivavad. Keskkonnainvesteeringute Keskuse projekti abil korraldatakse sel aastal mitmed neist.

Jätkatakse rahvuspargi välispiiri tähistamist, tellitakse ja paigaldatakse vajalikud viidad ja sildid.

Teadustöö eesmärk on hinnata kaitse tulemuslikkust ning otsustada kuidas edaspidine kaitsetegevus peaks toimuma. Sel aastal on plaanis läbi viia salumetsade inventuur, uurida Karula maastikke kujundanud inimtegureid, täpsustamist vajavad küsimused Karula ajaloos. Mais toimub nii nagu eelmiselgi aastal rahvusvaheline kahepaiksete workshop. Sel aastal kaardistatakse vanad taluteed ja koostatakse Kõstrejärve sügavuskaart.

Järevalve ülesanne on looduskeskkonna seisundi halvenemise ärahoidmine. Jätkuvad tavalised reidid, enam tähelepanu tuleb aga pöörata kaitsealuste liikide elupaikades kehtivast liikumiskeelu ajast kinnipidamisele. Liigikaitse on looduskaitse üks prioriteete, tänavu viiakse läbi must-toonekure kaitse projekt, mille eesmärk on välja selgitada, kas must-toonekure pesitsemine õnnestub paremini, kui pesapaikades röövloomade arvukust reguleerida. Jätkatakse ka mullu alustatud ameerika naaritsa e. mingi püüki.

Metsanduse põhilised eesmärgid 2003. aastal on tagada kaitseala metsade majandamine vastavalt kaitse-eeskirjale ja muudele õigusaktidele ning looduslähedase metsamajandamise põhimõtetele.

Lisatööd pakub LIFE projekt: alustatud on Karulat tutvustava filmi tegemist, karula kaitseväärtusi tutvustavate teatiste ettevalmistamist, valmimas on kodulehe uus versioon. Suve jooksul peavad Karulasse jõudma esimesed LIFE projekti raames ostetavad ja talunikele kasutusse antavad loomad. Projekteeritakse jalgratta-, hobu- ja suusaradasid. LIFE raames on käivitatud ka mitmed seireprojektid.

Ülevaade 2002.aasta töödele-tegemistele

Prioriteetsed tegevusvaldkonnad 2002. aastal olid maastikuhooldus ja loodushoiutoetuste rakendamine, looduse tutvustamine ja külastuskeskuse töö, Natura 2000 võrgustiku ettevalmistustööde läbiviimine, kaitse-eeskirja uue eelnõu väljatöötamine ning liigikaitsetööd.

Maastikuhooldus

Maastikuhooldus- ja loodushoiutoetuste rakendamisel täitis Karula Rahvuspark oma põhilised eesmärgid - teostati kaitsekorralduskavas planeeritud maastikuhooldustööd, korraldati maastikuhoolduse konkurs, loodushoiutoetusteks ja töödeks kasutatud 179833 krooniga hooldati või taastati 197,4 ha poollooduslike kooslusi. Lisaks hooldati 43 ha võsastunud väike-konnakotka ja rukkiräagu elupaiku. Iga-päevase töö käigus anti kooskõlastus 87 keskkonna

kasutamise taotlusele.

Väljastatud on 145 kaitsekohustuse teatist.

Kaitsekorra täpsustamine

2002.a. koostati uue kaitse-eeskirja esialgne eelnõu. 2003. aastal täpsustatakse piirikirjeldusi vastavalt 2002. aasta Võru maakonna riigimetsade metsakorralduse andmetele, tellitakse eelnõule ekperdi arvamus, korraldatakse avalikustamine ning 2003. a. lõpul esitatakse kaitse-eeskirja eelnõu Keskkonnaministeeriumile kinnitamiseks.

Liigikaitsetööd

Natura 2000 võrgustiku ettevalmistustöödel toimus eelvalikualade avalikustamine, liigiinventuurid ja elupaigatüüpide levikuandmete kaardistamine. Liigikaitsetööd korraldati vastavalt kaitsekorralduskava-

le, algas mingi arvukuse reguleerimine ning rajati mudakonna kudetiike. Viidi läbi järgmised liigikaitsetööd:

- Metsis – kähriku ja rebase arvukuse reguleerimine;
- must-toonekurg – nugise arvukuse reguleerimine ja inventuur;
- euroopa naarits – ameerika naaritsa arvukuse reguleerimine;
- kalakotkas – järelvalve, inventuur;
- väike-konnakotkas – inventuur; toitumisalade hooldamine;
- kobras – populatsiooni seire;
- haruline võtmehein – seire kasvukohas.

Järelvalve korraldamine, looduskaitseobjektide tähistus

2002.a. viidi läbi 152 reidi, mille käigus avastati 18 rikkumist.

Telliti erinevaid tegevusi lubavaid ja keelavaid silte (telkimine ja lõkketegemine lubatud, telkimine ja lõkketegemine keelatud, sissesõit keelatud jne.)

Kaitseala külastuse korraldamine

Külastuskeskuse infopunkt oli avatud 1.okt.-14.maini tööpäeviti kell 9-17, 15.maist kuni 30.septembrini kell 10-18. Külastuskeskuses registreeritud külastajaid oli kokku 3772, külastuskeskuse poolt vahendatud giidide juhendatud ekskursioone 26.

Läbi hooaja hooldati õpperadu ja laagripaiku.

Lisaks olemasolevale neljale õpperajale asub Ähijärvel külastuskeskuse lähedal laste loodusrada/mänguväljak, kuhu 2002.a. ehitati esimesed rajatised - vaatetorn-liukanal, kiik, trepp, liivakast, piirdeaed.

Õdre laagripaiga trepp.

Rahvuspargi poolt on rajatud ühtekokku 7 standardvarustusega (prügikastid, välikäimla, pingid, lõkkease ja selle juurde kuuluva toiduvalmistamise konstruktsioon) laagriplatsi, kolmel laagriplatsil asub palkidest matkaonn. 2002.a. ehitati Õdre laagripaika erosiooni peatamiseks puidust trepp, Ähijärve ja Õdre laagripaika paigaldati riietuskabiinid. Paigaldati puuduolevad lõkkekonstruktsioonid, vahetati välja amortiseerunud pingid ja prügikastid.

Kaitseala käidavamates ja tähelepanuväärsemates kohtades asuvad infotahvlid (kokku 15). 2002.aastal vahetati hooajaeelselt välja tahvritel olev kilestatud infomaterjal, milles olid eelnevalt sisse viidud aktuaalsed parandused ning täiendused. Telliti juurde 2 uut infotahvli (Mähkli, Suuremäe) ning asendamiseks 8 uut infotahvli plaati, mis paigaldatakse järgmiseks hooajaks (2003.a. kevadel).

Trükiste väljaandmine

2002.a. anti välja ja tirapeeriti 6 trükist koguarvuga 12500 eksemplari.

Anti välja 4 numbrit rahvuspargi infolehte "Tarupeittäi", Karula rahvuspargi väärtusi, kaitsekorda ja järgneva viie aasta tegevuskava lühidalt ja rahvapäraselt tutvustav trükis "Karula kaitseks" ning Karula sarjavoldikute teine väljaanne - kaitsealale iseloomulikumaid linnuliike tutvustav "Karula linnud"

Anti välja järgmiste voldikute parandustega korustrükiid: "Karula National Park" - värviline ingliskeelne imidživoldik, "Peräjärve metsarada", "Karula külastaja meespea".

Rahvusvaheline koostöö

Oluliseks kordaminekuks oli Euroopa Liidu LIFE-Nature programmi projekt "Natura 2000 biotoopide alalhoidmine Karula rahvuspargis" LIFE02NAT/EE/8559" rahastamine ja rakendamine.

DANCEE rahastatud projekti "Kahepaiksete kaitse Eestis" KKM ja Karula RP koostöös korraldatud rahvusvaheline laager ja konnatiikide kaevamine.

Koostöö metsade looduslikkuse taastamise alal Soome Keskkonnakeskusega (Suomen Ympäristökeskus) ja Metsähallitus Consulting OY-ga.

Ürituste ja koolituste korraldamine

Looduse tutvustamisel oli olulisem meie poolt korraldatud 12 üritust:

- 11.4. – Nõupidamine "Arhitektuuripärand kaitsealadel" Tõrasool Soomaa Külastuskeskuses (Karula Rahvuspark oli üks korraldajaist);
- 25-26.5. – giidide jätkukoolitus;
- 23.4. – jüripäeva mõttetalgud, maastikuhoolduse nõupäev;
- 19.4. – maaturismiettevõtjate nõupäev;
- 20.5. – Euroopa Kaitsealade looduspäev piirkonna õpilastele;
- 15.5.-5.6. – looduskaitsekuu üritused Lepistu põhikooli õpilastele;
- 20.7. – käsitööpäev ning Karula rahvuspargi simman Ähijärvel;
- 14.-20.8. – õppelaager "Looduse kunstiline kujutamine";
- 5.9. – traditsioonilise ehituse ning traditsiooniliste talutööde koolitus;

29.11 – Natura infopäev “Rukkiräägust Euroopa Liiduni”;

3.12. – nõupidamine “Arhitektuuri-pärand kaitsealadel” Karulas Ähijärve Õppekeskuses (Karula Rahvuspark oli üks korraldajaist);

6.12. – Maastikuhoolduse konkursi seminar.

Kaitseala töötajad. Karula Rahvuspargi Administratsioonis on 7,25 koosseisulist töökohta, struktuur ja koosseis 2002. aastal ei muutunud.

Koosseisuväliseid ajutiste töötajatena töötavad Karula Rahvuspargi Administratsiooni juures alates 1. augustist 2002 LIFE projekti juht René Freiberg ja alates 15. novembist 2002 projekti tööline Jüri Drenkhan (mõlemad kuni projekti lõpuni 31.12.2004).

Euroopa kaitsealade looduspäeva piirkonna õpilastele lõpetas viktoriin. Proovile pandi päeva jooksul omandatud loodusalsed teadmised.

Merike Tsimmeri foto

Suvisest rahvaluule-ekspeditsioonist ja selle tulemustest

Tartu Ülikooli tudengite 2003. a. rahvaluule välitööd toimusid 3.-15. augustil endise Karula kihelkonna alal. Osales kümnekond üliõpilast, kellest suurem osa on endale ülikoolis peamiseks valinud rahvaluule.

Miks saadab ülikool igal suvel rahvaluule üliõpilasi Eestimaa eri paikadesse suuremalt jaolt vanu inimesi küsitama? Kellele me sellega kasu toome? Miks me käisime seekord just Karula kihelkonna alal?

Viimasele küsimusele on kõige lihtsam vastata. Karula kihelkonnas käisime seepärast, kuna Karula Rahvuspark oli huvitatud koostööst ja kuna varem ei olnud ülikooli ekspeditsioone sellesse piirkonda veel korraldatud. Küsimusele “Mis kasu on sellisest ettevõtmisest?” ühelauselist vastust anda ei saa.

Kõigepealt on välitöödest kasu eesti rahvaluuleteadusele ehk folkloristikale. Praeguste rahvaluule üliõpilaste hulgas on tõenäoliselt inimesi, kelle tulevane töökoht on Eesti Rahvaluule Arhiivis või Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule õppetoolis. Need on inimesed, kes uurivad meie rahvaluulet ja valmistavad ette tulevase rahvaluule-uurijaid. Tartus paiknev Eesti Rahvaluule Arhiiv on üks maailma suurimaid omataoliste hulgas ja selle keldrites leidub hulgaliselt selliseid 19. sajandil ja 20. sajandil (eriti sajandi esimesel poolel) kogutud tekste, mida keegi ei ole veel lugenud ja analüüsinud, rääkimata sellest, et need tekstid kunagi trükivalgust oleks näinud. Et paremini aru saada, mismoodi need vanad tekstid arhiivi

sattusid, ja mõista, et nende tekstide taga olid lihast ja verest inimesed – ühelt poolt pärimuse kandjaid ja teiselt poolt kogujad – on oluline, et uurijal endal oleks samalaadne kogumiskogemus.

Aga kõik ei hakka ju rahvaluule-uurijateks. Suurem osa üliõpilasi leiab töökoha mujal, olgu see siis koolis, kultuurimajas, muuseumis või hoopis mõnel teisel alal. Rahvaluule ekspeditsioonil saadud kogemus ei jookse kellelgi mööda külge maha. Kuidas võõraste inimestega kontakti leida, kuidas ennast arusaadavaks teha ja küsida, kuidas inimesi kuulata – need oskused on ühevõrra olulised nii ametipostil kui ka igapäevases elus. Ma ei ole kunagi kuulnud, et üliõpilased oleks kurtnud igavate ja tüütute välitööde üle, vastupidi – paljud on üllatusena avastanud, et selline kogemus on väga huvitav ja vajalik. 2003. a. välitööd olid mitmel põhjusel eriti põnevad.

Miks olid Karula välitööd põnevad ja mida uut me ekspeditsiooni käigus teada saime? Ja mis kasu oli sellest Karula Rahvuspargile, et me eelmisel suvel just nimelt seal kogumas käisime?

Nõudmised välitöödel osalenud üliõpilastele ei piirunud sellega, et tuli kümnekond päeva tolmustel teedel lõõskava päikese käes külast külla ja talust tallu vantsida, üha uute ja uute inimestega kohtuda ja vestelda, minidiskisalvestajat asjatundlikult käsitseda. Tööle sai punkti panna alles siis, kui tudengid olid kogu suvel kogutud materjali korrastanud ja kui kokkuvõtted olid tehtud. Materjalide korrastamise peale läks töötunde rohkemgi kui kogumise enda pea-

le. Aga tulemuseks on see, et nüüd võime võrrelda kogutud varasemate ekspeditsioonide käigus kuuldu- ga ja öelda üht-teist Karula rahvaluule eripära koh- ta.

Suurem osa küsitlud inimestest olid 60ndates, 70ndates eluaastates ja sündinud Karula rahvuspargi alal. Tänapäeva olusid arvestades oli enamik küsit- luteest hämmastavalt paiksed – perekond oli juba mit- meid põlvkondi samas talus elanud. Paikne eluviis on üks tegureid, mis seletab, miks me kuulsime Karu- las nii palju huvitavat ja vanapärast. Teine tegur, mis on mõjunud rahvajuttude levikule soodsalt, on see, et piirkonnas elab Eestis tänapäeval ilmselt tun- tuim rahvaarst Kaika Laine, kelle kohta oskab ravi- lugusid rääkida peaaegu iga selle piirkonna elanik. Rahvapäraseid raviviise ja üldüldse traditsiooni kau-

du edasi antud teadmisi pidasid au sees paljud piir- konna elanikud. Ekspeditsiooni käigus õnnestus lin- distada ka üllatavalt palju põnevat kohapärimust ja pajatusi. Kohaliku kangelase Saaron Piitre (Peetri) kihlvedudest ja mehetegudest kõnelevad lood kuulu- vad ennekõike meespärimuse hulka ja on rahvajutu- uurijatele tänuväärseks uurimismaterjaliks.

Suur-suur tänu kõigile, kes augustis oma teadmi- si meiega jagasid ja koos rahvaluulekogujatega unu- tamatuid hetki veetsid! Ürituse rahastamise eest suur tänu Karula Rahvuspargile ja Eesti Kultuurka- pitalile!

Merili Metsvahi,
TÜ rahvaluule õppetooli teadur

Haruldasi looma- ja linnuliike Karulas

Siniraag on Eesti üks eksootilisemaid linde, seda just tänu tema silmatorkavalt võõrapärasele välimu- sele. Hakist pisut suurema siniraa põhivärvus on mitmetes toonides sinine, seljaosa sulestik kaneel- pruun. Rahvasuu on linnule andnud palju tema võõ- rapärasusele viitavaid nimesid: saksamaa vares, sak- samaa harakas, saksamaa pasknäär, austria vares, jaapani vares jne.

Siniraag ei ole meil põlisliik. Tema leviala laienes Eestisse alles XIX saj. alguses. Kunagine küllalt arvukas liik on meil aga viimastel aastakümnetel väl- jasuremise künnisele langenud - viimaste inventuuri- de käigus on täheldatud ainult mõne paari pesitse- mist Valgamaal. Põhjusteks loetakse sobivate pesit- suskohtade (suurte õõnespuude) vähenemist ja põllu- majandusmürkide kasutamist. Arvukuse sellisesse

madalseisu langemise täpset põh- just ei oska keegi öelda. Jääb vaid loota, et Lätist tuleb meie vähestele paaridele lisa. Nende siameelitamiseks pandi ornito- loogiaühingu eestvedamisel suur hulk pesakaste üles uusi asukaid ootama.

Elupaigana eelistab siniraag vaheldusrikast maastikku. Pesit- semiseks sobivad talle hõredad ja valgusküllased metsaservad, kus leidub suuremaid puuõõnsusi. So- bivate puuõõnsuste puudumisel kasvatab ta oma järelkasvu üles meelsasti ka pesakastis.

Toitu otsib ta avamaastikel, istudes elektri- või telefonitraati- del või tarapostidel, kust ta söös- tab maapinnale suuremaid putu- kaid haarama. Peamisteks saak- objektideks ongi igasugused suu- remad mardikad ja põrnikad, aga maispalaks on talle suured ritsikad.

Troopilises Aafrikas talvituv siniraag saabub meile aprilli lõ- pus või mai alguses. Kohe saabu- mise järel toimuvad pesitsuspai- kades paarilise leidmiseks män-

gulennud, kus isalind kõrgelt õhust järevalt alla liueldes oma sulestiku kirevust demonstreerib. Siis võib kuulda ka tema karedalt ragisevat ning pisut varese kraaksumist meenutavat häält. Tegelikult ta häälitseb ka muul ajal. Vanarahvas on siniraa järgi ilma ennustanud. Arvati, et kui siniraag häält tege- ma hakkab, siis on peagi vihma oodata.

See oli viimane artikkel sarjast "Haruldasi looma- ja linnuliike Karulas". Sarjas leidsid käsitlemist kõik seni teadaolevad siin elavad või lähiajal elanud 1. ja 2. kategooria kaitsealused liigid.

Kasutatud kirjandus:

Euroopa linnud

Eesti kaitsealuseid taimi ja loomi

Mati Urbanik
järelvalvetöötaja

TARUPETTAI

KARULA RAHVUSPARGI INFOLEHT

Karula Rahvusparki kontor
ja külastuskeskus on
avatud kuni 14. maini
E-R kell 9-17,

alates 15. maist
E-T kell 9-17,
K-P kell 10-18.

Address:
Ähijärve küla,
Antsla vald, 66405
Võrumaa.

Tel. (078) 28 350 ja
052 51 552.
Faks (078) 28 350.

E-post:
kiri@karularahvuspark.ee

Välja antud Sihtasutuse
Keskonnainvesteeringute
Keskus toetusel.

KAASTÖID JÄRGMISESSE
INFOLEHTE OOTAME KUNI
1. JUUNINI 2003.

Kombed ja pruugid

Sündimine

Kui raskejalgsel naisel sünnitamise päev lähenes, siis kutsuti külast vanainimene ja köeti saun soojaks. Maja rahva eest hoidis vanamoor oma toimetuse salaja, et keegi ei teaks; vastasel korral saab laps haiguse. Poeglapse sündides pandi ta naisterahva pruntsi sisse, et täiskasvanult naisterahvad teda hoidma hakkaksid. Tütarlaps pandi jälle meeste riiete sisse, et ruttu mehele saaks. Enne ristimist last ühelegi võõrale ei näidatud, kardeti et see ära "kahitseb" ja laps haigeks jääb. Kui laps aevastas, tegi ema temale kolm risti rinnale. Ristimata last ei tohtinud üksinda tuppa jätta: vanapagan tuleb ja vahetab ära.

VAATA MEID KA INTERNETIST:

www.karularahvuspark.ee

I N F O R M A T S I O O N

Maastikuhoolduse konkurss

Taas kord on aeg jõudnud sinnamaani, et Karula Rahvuspark kuulutab välja maastike hooldamise konkursi. Esmakordselt toimus see 2001.a. Ootame kõigi aktiivset osalemist!

Konkursi tingimustega saab lähemalt tutvuda meie keskkuses Ähijärvel või soovi korral saadame Teile tutvumiseks vastavad materjalid.

Küsimuste tekkimisel võtta ühendust Henno Peegel'iga telefonidel (078) 28350 või 052 51 552.

Ürituste kava

13. aprill	– Jahimeeste koolitus
23. aprill	– Jüripäeva mõttetalgud "Karula kombestik"
3. mai	– Maaturismi ettevõtjate nõupäev
3.–4. mai	– Giidikoolitus
16.–18. mai	– Laste looduskaitsealaager
20. mai	– Laste looduspäev
7.–11. juuni	– Rahvusvaheline kahepaiksete seminar-laager
12. juuli	– Ähijärve simman ja käsitööpäev
19. august	– Metsaomanike koolitus
20.–26. august	– Laager "Karula rahvusparki looduse kunstiline kujutamine", näitus
3.–4. september	– Traditsioonilise maakasutuse ja talutööde koolitus, traditsioonilise ehituse koolitus
15. september	– Kaitse-eeskirja projekti avalikustamise koosolek

Karula Rahvusparki keskkuses on avatud avalik internetipunkt

Alates 2003 aasta jaanuarist on Karula Rahvusparki keskkuse näituseruumis avalik internetipunkt, kus kohalikud elanikud ja külastajad saavad tasuta interneti kasutada.

Internetipunkt on avatud talvel tööpäeviti 9-17, suvel ka nädalavahetustel. Internetipunkti avamist toetab rahaliselt Euroopa Liidu LIFE programm.

Karula Rahvusparki metsaspetsialist Rainer Kuuba
võtab vastu teisipäeviti kell 10-16.
Muul ajal kohtumiseks leppida eelnevalt kokku telefonil 051 757 61.

Karula Rahvusparki maa- ja planeeringuspetsialist Henno Peegel võtab vastu
teisipäeviti ja neljapäeviti kell 10-17.

Kena kevadet!